

absynt
100%

**Peter
Matthiessen
Snežný leopard**

„Vrastám do týchto hôr
ako mach. Som zakliaty.
Z moderného sveta nemáme
vôbec žiadne správy a mne
sa hlava úplne prečistila –
vietor a slnko sa mi
v nej prehánajú ako
vo zvone.“

absynt

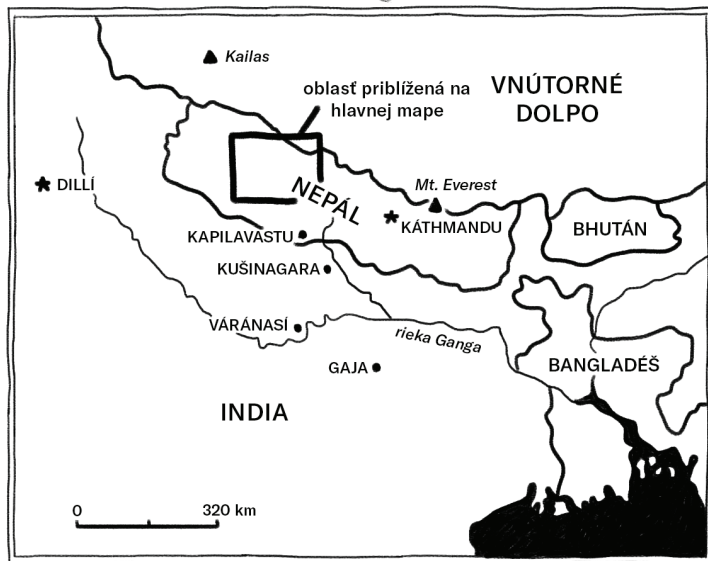
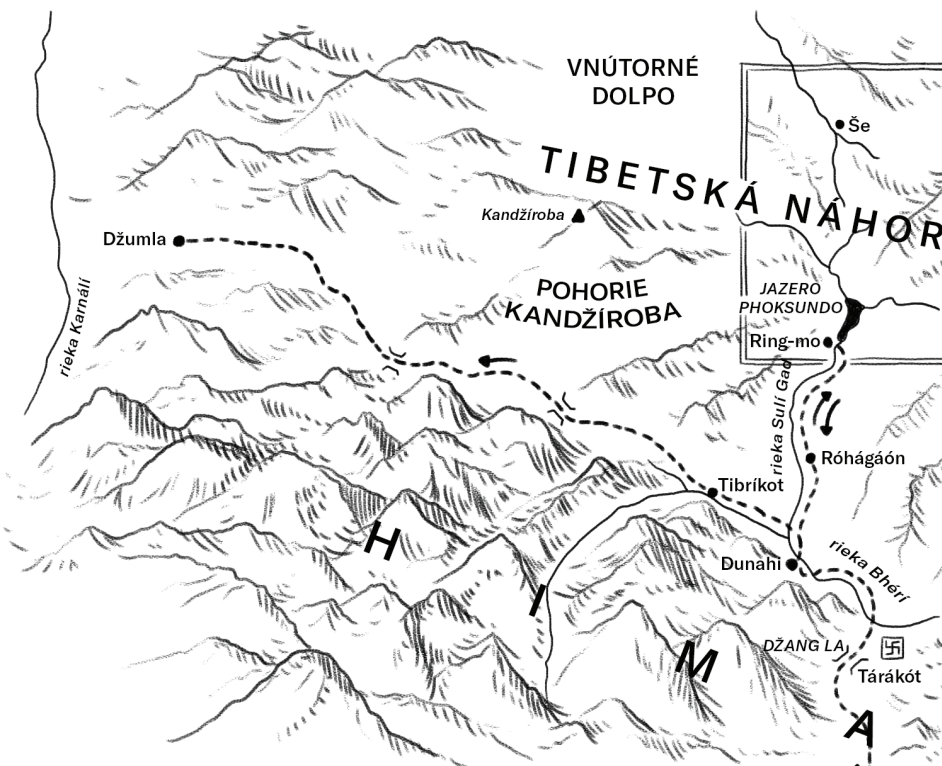

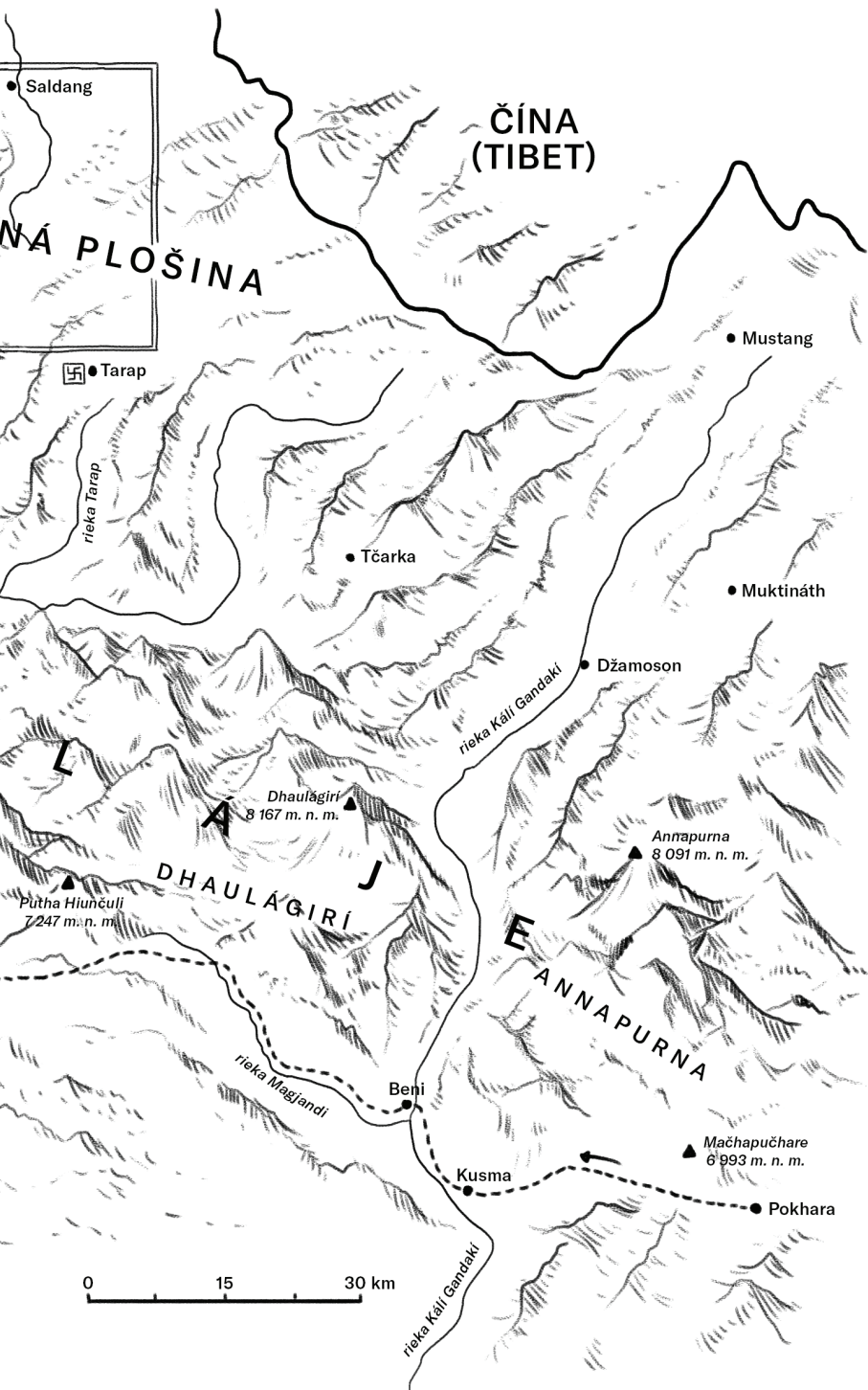
Preklad: Peter Leponi

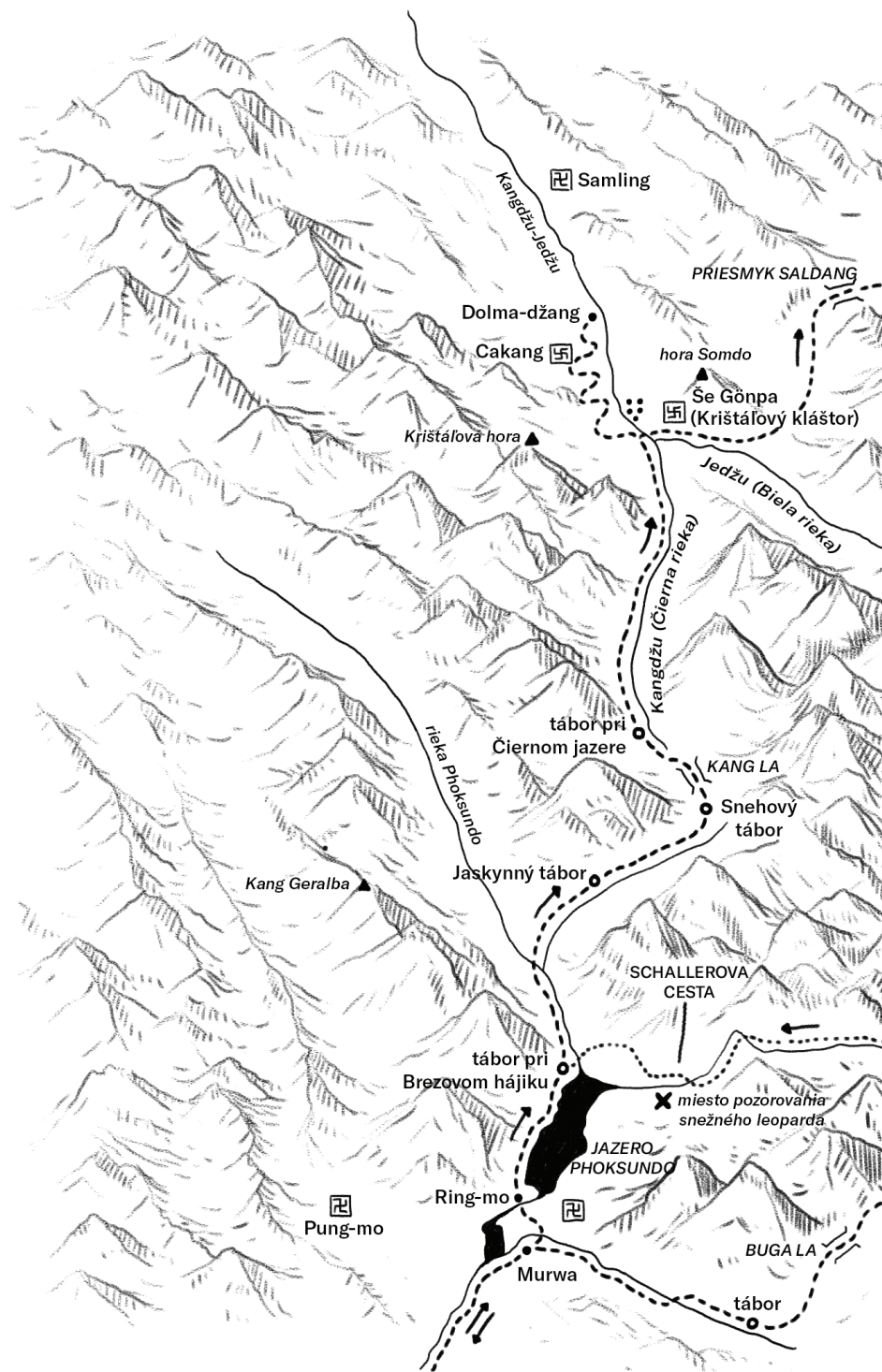
Peter Matthiessen: Snežný leopard

Venujem
s vdákov, láskou a úctou
Nakagawa Soen Róšimu
Šimano Eido Róšimu
Taizan Mázumi Róšimu
GAŠŠÓ

Samling

Kangdžu-Jedžu

Dolma-džang

Cakang

PRIESMYK SILDANG

hora Somdo

Še Gönpa
(Krištáľový kláštor)

Krištáľová hora

Jedžu (Biela rieka)

Kangdžu (Čierna rieka)

tábor pri
Čiernom jazere

KANG LA

Snehový
tábor

rieka Phoksundo

Kang GERALBA

Jaskynný tábor

SCHALLEROVA
CESTA

tábor pri
Brezovom hájiku

miesto pozorovania
snežného leoparda

JAZERO
PHOKSUNDO

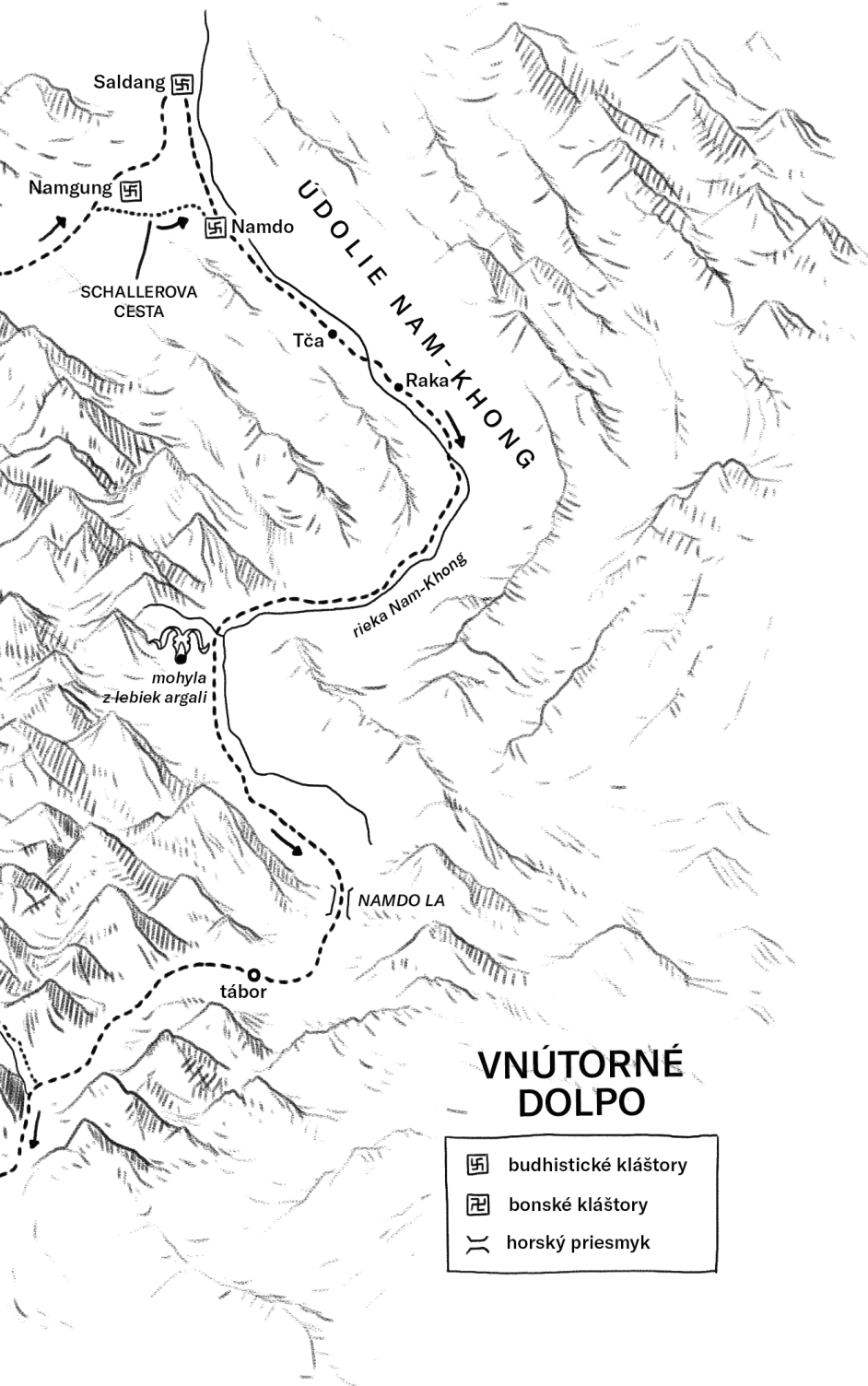
Pung-mo

Ring-mo

Murwa

BUGA LA

tábor

Saldang

Namgung

Namdo

SCHALLEROVA
CESTA

Tča

Raka

ÚDOLIE NAM-KHONG

rieka Nam-Khong

mohyla
z lebiek argali

NAMDO LA

tábor

VNÚTORNÉ DOLPO

☸ budhistické kláštory

☸ bonské kláštory

☸ horský priesmyk

„V podstate sa od nás očakáva iba jeden druh
odvahy – nebáť sa toho najzvláštnejšieho,
najpozoruhodnejšieho a najnevysvetliteľnejšieho,
čo nás stretne. Ludstvo sa v tomto zmysle správa
neuveriteľne zbabelo a tým spôsobuje životu
nekonečné škody. Zážitky, ktoré nazývame
„zjavenia“, celý takzvaný „duchovný svet“, smrť,
všetky tieto veci, ktoré sa nás bezprostredne
dotýkajú, z našich životov vytláčame tak veľmi,
až nám zmysly, ktorými by sme ich mohli vnímať,
zakrpateli.

A to už vôbec nespomínam Boha.“

Rainer Maria Rilke

Copyright © 1978 by Peter Matthiessen

All rights reserved

Translation © Peter Leponi

Cover Art © Tomáš Klepoch

Graphic Design © Pavlína Morháčová

ISBN 978-80-8203-135-8

Publikáciu z verejných zdrojov podporil

Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

Pod'akovanie

V prvom rade ďakujem Georgeovi Schallerovi za jeho pozvanie, aby som ho sprevádzal na ceste do Dolpa, za jeho úžasnú spoločnosť počas putovania, jeho pomoc a rady. Bol taký láskavý, že si prečítal celý rukopis, pomohol nájsť chyby a omyly a upozornil aj na miesta a udalosti, ktoré som buď precenil, alebo naopak, dosť nezdôraznil. Vreľá vďaka patrí aj Donaldovi Hallovi, ktorý ochotne a dôsledne pripomienkoval počiatočné štádium rukopisu, keď je dôležité počuť kritický názor, Marii Eckhart, ktorá prispela zmysluplnými a konštruktívnymi návrhmi v každej verzii rukopisu, a Elizabeth Sifton, redaktorky knihy z nakladateľstva The Viking Press – veľmi sa o knihu zaslúžila predovšetkým v konečnej fáze tým, že ju odhodlane, s citom, no tvrdošijne bránila pred nezmyselnými zásahmi jej autora.

Náročná cesta bola veľmi príjemná hlavne pre nevyčerpatelný humor, vernosť a štedrosť našich skvelých šerpov a výborných kamarátov Džang-bua, Thugtäna a Fu-Ccheringa, Dawu a Gjalchhüna, ako aj vďaka našim mladým tamanským nosičom – nemali to ľahké. Osobitne zviazaný som Šerpovi Thugtänovi, azda sa mi podarilo vyjadriť to bližšie v knihe samotnej.

Doktor Robert Fleming st. ma v Káthmandu zahrnul pohostinnosťou a výrazne mi poradil v určovaní vtákov. Ašók Kuenar Hamal z nepálskeho pančajátu nám pomohol s urýchlením záležitostí v Dunahi a doktor Eiddži Kawamura z himalájskej expedície Kitasato na našej

spiatocnej ceste nezištne pomohol Šerpovi Dawovi. John Harrison zo Sterlingovej knižnice Univerzity v Yale výrazne prispel k vyhľadaniu literatúry, John Bowler (poradca Organizácie Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo FAO pri nepálskej vláde), Robert Fleming ml., Michael Cheney, Joel Ziskin a Rodney Jackson poskytli cenné informácie.

Naplnlo som využíval trpezlivé vedenie troch zenových majstrov, ktorým som túto knihu venoval, a čerpal som aj zo spisov odborníkov na tibetológiu – napríklad lámu Angariku Góvindu, doktora Davida Snellgrova, Johna Blofelda a zosnulého doktora W. Y. Evans-Wentza. Ja odborníkom na budhizmus nie som, a preto som veľmi vďačný lámovi Góvindovi, Tetsugenovi Senseiovi (a Taizinovi Mázumi Róšimu) za nespočetné užitočné poznámky k rukopisu, ako aj Robinovi Kornmanovi, študentovi Čögyama Trungpu Rinpočeho, ktorý si text prezrel z hľadiska technických prešlapov: nuansy v chápaní budhizmu, transkripcia výrazov zo sanskritu a tibetčiny a mnoho ďalších otázok, na ktorých sa, podľa všetkého, nezhodnú žiadni dvaja bádatelia v danom odbore. V knihe zostalo nepochybne mnoho sporných miest, ale dúfam, že tieto nezrovnalosti nebudú príliš prekážať tým, ktorí chápu, prečo som túto knihu napísal.

A napokon ďakujem mnohým spisovateľom, básnikom a prieskumníkom duše, ktorých slová prispeli k tomu, aby som veci pochopil – tým, ktorých som v knihe priamo citoval, ale aj tým ostatným.

P. M.

Sagaponack, New York

zima 1978

Prológ

Koncom septembra 1973 som s GS vyrazil na cestu ku Krištáľovej hore. Šli sme na západ popod Annapurnu, potom na sever údolím rieky Kálí Gandakí, nato opäť na západ a sever – okolo štítov Dhaulágirí a naprieč pohorím Kandžíroba až do krajiny Dolpo na Tibetskej náhornej plošine; spolu to bolo najmenej štyristo kilometrov.

GS je zoológ George Schaller. Zoznámil som sa s ním v roku 1969 na východoafrickej planine Serengeti, kde zbieral materiál pre svoju známu štúdiu o levoch.¹ Druhýkrát som ho stretol v New Yorku na jar 1972. Vtedy sa už zaoberal divými ovcami, kozami a ich príbuznými – kamzíkmi. Spýtal sa ma, či by som sa budúci rok nechcel pripojiť k jeho expedícii do severozápadného Nepálu, k tibetským hraniciam, kde chce pozorovať bharaly, nazývané aj himalájske modré ovce. Chcel potvrdiť svoju hypotézu, že táto zvláštna, v odľahlých horských oblastiach žijúca „ovca“ je skôr koza a má najbližšie k dávnnemu spoločnému predkovi kôz a oviec. Vyrazili by sme na jeseň, aby sme ich mohli pozorovať počas ruje, pretože zvyšok roka bharaly len žerú a spia, čo o ich evolúcii a etológii mnoho neprezradí. Pri Gönpa Še, „Krištáľovom kláštore“, je vraj bharalov veľa a je pomerne ľahké ich pozorovať, pretože miestny budhistický láma ľuďom zakázal ich vyrušovať. A kde sú bharaly, tam bude pravdepodobne aj najväčšia a najkrajšia z veľkých mačiek – snežný leopard. GS vedel popri sebe len o jedinom človeku zo Západu, ktorý v poslednom štvrtstoročí videl himalájskeho snežného

leoparda voľne v prírode. Už len nádej, že by sme mohli toto takmer mýtické zviera uvidieť, bola dostatočným dôvodom vydať sa na cestu.

Bol som v Nepále pred dvanástimi rokmi a s úžasom som sa díval na tie nádherné zasnežené štíty na severe. Ale priblížiť sa k nim krok za krokom naprieč najmohutnejším horstvom sveta až k nejakej Krišťálovej hore, to by bolo skutočné putovanie, skutočná cesta srdca. Oblasť Dolpo, dodnes ľuďom zo Západu v podstate neznáma, zostala po čínskej okupácii Tibetu vraj poslednou baštou pôvodnej tibetskej kultúry na svete. A tibetská kultúra je sama osebe posledným útočiskom „všetkého, po čom túži moderný človek – buď preto, že to stratil, alebo k tomu ešte nedospel, prípadne sa mu to stráca z dohľadu: pre nemennosť tradícií, ktoré majú korene nielen v dejinách a kultúre, ale aj v samom vnútri človeka...“² Keď do Krišťáloveho kláštora dorazil znalec tibetských náboženstiev David Snellgrove,³ láma zo Še, v celom Dolpe najväznejší zo všetkých *rinpočeo*v alebo „ušľachtilých“, síce nevyšiel z ústrania, no my budeme mať určite viac šťastia.

Cestou do Nepálu som sa zastavil vo Váránasí, posvätnom meste na Gange, a navštívil som budhistické svätyne v Bódh Gaji a Sárnáte. Bola polovica septembra a obdobie monzúnov: hnedá horúčava indických plání bola príšerná a po niekoľkých dňoch v údolí Gangy som sa nevedel dočkať, až odletím na sever do Káthmandu na zelených úbočiach himalájskeho masívu. Bol jasný deň a medzi vežami chrámov a stupňovitými strechami pagod plachtili vo vetre tmavé a červené haje. Po vlhkej Indii priniesol suchý vzduch vo výške 1200 metrov značnú úľavu, no štíty na severe zakrývali tmavé monzúnové mraky a k večeru sa rozpršalo.

GS som našiel v hoteli. Nevideli sme sa vyše roka a naposledy sme si písali niekedy v lete, preto sa potešil, že

všetko vyšlo a v poriadku som docestoval. Nasledujúce dve hodiny sme sa rozprávali takmer bez prestania, až som neskôr uvažoval, či nám zostali nejaké témy na rozhovor aj na ďalšie mesiace; budeme si totiž navzájom jedinou spoločnosťou, a to sa ani veľmi nepoznáme. (O GS som už v knihe *Strom, pod ktorým sa zrodil človek* napísal, že „sa sústreďuje iba na to svoje a ťažko sa k nemu hľadá cesta“, „je strohý, pragmatický a ak sa stretne s nevedec-kým prístupom, nemá preň mnoho pochopenia, navyše, na všetko sa pozerá zľahka pohrdavo a prísne.“ Okrem toho som napísal, že je to „šlachovitý mladík a pôsobí odhodlane“⁴, a teraz na mňa pôsobí rovnakým dojmom.)

Posledné tri dni pršalo v Káthmandu viac-menej bez prestania. GS chcel už zúfalo vyraziť. Nielen pre svoj zásadný odpor k mestám, ale predovšetkým preto, že do Himaláji prichádza zima skoro a prudké monzúnové lejaky znamenajú, že vysoko položené priesmyky na našej ceste zapadnú snehom. (Neskôr sme sa dozvedeli, že októbrové dažde boli toho roku rekordné.) GS požiadal o povolenie na vstup do Dolpa už pred niekoľkými mesiacmi, no až dnes, v deň plánovaného odchodu, sme povolenie skutočne dostali. Napísali a odoslali sme posledné listy – ideme do oblasti, kde nie je žiadna pošta. Všetky nadbytočné veci a oblečenie sme nechali v Káthmandu a cestovné šeky sme vymenili za špinavé balíčky menších bankoviek – veľké bankovky nemajú v horách žiadnu cenu. S pomocou našich šerpov sme zbalili stany a kuchynskú výbavu a v orientálnom hurhaji asanského bazáru sme ešte narýchlo dohovárili ceny niektorých drobností. V roku 1961 som tu kúpil starú zelenkastú sošku malého bronzového Budhu. Neskôr sme s manželkou študovali zen-budhizmus, a keď vlani v zime Deborah v newyorskej nemocnici umierala na rakovinu, zhotovil som jej tam malý oltárik, na ktorý som položil práve tohto zeleného bronzového Budhu z Káthmandu.